

BIBLIOTEKA
SHËTETIT

B/H-32

1480

TREGIME
Lulet e pyllit
ARISTOTEL MICI

814-32

M70

ARISTOTEL MICI

LULET E PYLLIT

tregime

2685

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

«SHITI KANË, MORI DOGRANË»

Misri i arës pranë shtëpisë që zverdhur i tëri. Hysen Guriu ngrihej herët, merrte drapërin dhe mundohej të dilte jashtë në majë të këmbëve. Nuk deshi ta zgjonte Trëndelinën; jo për gjë tjetër, po se deshi, ta ruante muajt e fundit të barrës së ré. Po Trëndelinës nuk i rrihej në shtrat. Ajo e ndiente tek çohet e i shkonte pas.

— Ti nuk duhet të lodhesh, — i thoshte ai, — kësaj here do ta rritim fëmijën se s'bën, — dhe psherëtinte duke kujtuar atë që u kishte ndodhur.

— Të jemi mirë me gjendjen njëherë, — ia kthente ajo kokulur dhe e ndiqte pas.

— Do të na mundosh fëmijën, kur të ulësh për korrje.

— Jo, jo, mos ki frikë, se edhe lëvizjet më bëjnë mirë; di vetë të ruhem unë, nuk jam më çupë, si përpara.

I viheshin punës dhe, derisa thahej vesa, korrnin nga një postat. Atë ditë, pasi mblodhën disa nuska misri të korrur, vajtën u ulën nën një hije për t'u çlodhur. Hëngrën bukë misri me gjizë e pinë dhallë me shishe. Pastaj u sollën anës

një fiku. Nga majat e degëve ua bënë me sy kokrrat e pjekura, që ishin plasaritur e përkulur pas bishtit, që ishin bërë, siç u thoshin nga këto anë, fiq rrezakë. Ishte fik vijuk e bishtgjatë që, kur piquej rrekëz, bëhej mjaltë i ëmbël. Trëndelina nuk i shqiste sytë nga degët dhe Hyseni, pa pritur t'i thoshte ajo, hoqi opingat e u ngjit në degët majoke.

Fiku vijuk i ka degët shpatore, shqitet fare lehtë, dhe Trëndelina i bërtiste që të zbriste, pastaj i lutej të mos kapej pas degëve të holla majoke. Po ku pyeste Hyseni për thirrjet e saj. Tani, më shumë se çdo gjë dëshironte të vilte sa më tepër fiq vijukë e ta kënaqte Trëndelinën, që po i fliste me zë të këngëzuar, si një xhinxhërrkë pylli kur bën folenë.

Pasi mbushi xhepat, zuri të këpuste kokrra të tjera e t'i thërriste:

— Trëndelinë! Priti! Mos të bien përtokë se bëhen me bëzhdila.

Ajo nxirrte përparësen e i priste, duke qeshur tërë naze.

— Ruaju, se mos të godasin fiqtë, ë!, — thërriste Hyseni.

— Mos ki merak, — qeshte Trëndelina, — di ta ruaj veten!

Hyseni, i stërvitur siç ishte për të hipur nëpër pemë, nuk zbriti nga trangu, po u kap nga degët e u ul nga njëra në tjetrën derisa erdhi fare pranë tokës, pastaj u hodh me kujdes që të mos i shtypeshin fiqtë që mbante në xhep.

— Merri edhe këto kokrra, — tha, — ngopu

me pemë, kur gjen, se ashtu mbase na e bën fëmijën më të bukur e të shëndetshme!

Dielli qe ngritur lart, vesa kishte avulluar, gjethet e misrit qenë përzhitur nga vapa. Nuk mund të korrej më, sepse lëpushkat bëheshin dërmila, dhe ata morën udhën për në shtëpi. Kur dolën në rruginën pas arës, befaz doli përpara qehajai i Ali agait, Zengjel Paliku.

— Mirë që të gjeta në udhë, — tha qehajai, — se vajta nga shtëpia e nuk pashë njeri.

— Ç'e mirë të solli, o Zengjel Paliku?

— Prit, do ta marrësh vesh, — tha ai dhe drodhi një duhan. Vuri cigaren në gojë e shkrepiti mbi gur xixën me masat. Eshka u ndez dhe ai e ngjiti në majën e cigares, duke e thithur me dëshirë përmes kënaqësisë që i vinte nga era e duhamit të ri dhe ajo e eshkës së ndezur bashkë me të.

— Pas ca kohe do të bëhen zgjedhjet, — i tha, — zgjedhje për deputetin tonë.

— Vërtet?, — pyeti Hyseni.

— Po, po. E di mirë, ma tha Ali agai.

— Ashtu?

— Po po; ai bile më tregoi se dy vetë qenkan caktuar për anën tonë: Agai ynë, Ali Kocka dhe Dervish agai i Kurjakut.

— Po kush do të takset deputet, thua?

— Të shohim, kush të fitojë vota më shumë. Ja për këtë doja të të takoja, se për Ali aganë ne nuk japim vetëm votën, po edhe kokën, apo jo?

— Bjeri më shkurt, o Zengjel Paliku.

— Shkurt e prerë e kam, o Hysen: ti je për

aganë tonë, Ali Kockën, apo për Dervish Gurrën e Kurjakut?

— Ka kokë të mendohemi, — i tha tjetri.

— Para se ta kesh në mendje, duhet ta kesh në zemër, o Hysen.

— Si të jetë më mirë, do të bëjmë, — tha Hyseni me zë të qetë.

— Dhe nuk duhet harruar se dardha e ka bishtin prapa, — ngriti zërin qehajai.

Kështu ata u ndanë. Hyseni me gruan ecnin e bisedonin me zë të ulët, kurse Zengjeli ia mbajti nga mëhalla tjetër, duke hedhur shikimin pas. Nuk i hiqej nga mendja Trëndelina shtatlartë, plot nur bukurie.

* * *

Ditën e pazarit, Hyseni nxori për të shitur kaun. Sa pagoi taksën e tregut, i doli përpara qehajai i Dervish Gurrës. Edhe ai i tha të njëjtat fjalë dhe bëri po atë kërkesë në emër të agait të Kurjakut. Pas pak do të bëheshin zgjedhjet dhe kush e kush nga agallarët përpiquej të shtonte tarrafin e të fitonte më shumë vota sesa tjetri. «Mjerë kush nuk voton për Dervish Gurrën, — tha edhe ai, — se dardha e ka bishtin prapa».

Pastaj qehajai zuri të vërtitej andej-këtej e u frynte në vesh pazarakëve të tjerë që të votonin për aganë e tij. Hyseni, tek rrinte pranë kaut që do të shiste, shikonte, dëgjonte dhe mendonte; mendja i shikonte larg, te ndarja e panairit... Nda-

het panairi? Nuk ndahet; po ja që kështu ka ndodhur. Për këtë kanë qenë dhe janë dëshmitarë gjithë pazarakët e Rroskovecit. Kjo ngjarje ka ndodhur atëherë kur Hyseni ishte akoma i mitur, atëherë kur i ati, Velo Guriu, e kishte marrë me vete për herë të parë në Rroskovec dhe ai habitej me çudirat e pazarit. Në fillim e kishte topitur zhurma, po pastaj qe çelur në fytyrë dhe ishte gëzuar, kur pat parë ariun të hidhte valle me def e arixhinjtë me fshikulla, që e mësonin, e përkëdhelnin, ose e qëllonin duke bërtitur.

Ndërsa kujtonte këto, Hyseni fërkonte kaun, që kishte nxjerrë për të shitur, i jepte ndonjë lëpushkë në gojë, ndonjë tufë grëmi të butë e flishte me vete. E mbante mend mirë ngjarjen e panairit dhe të pazarit. Meqë blerës nuk po vinin akoma ta pyesnin për kaun e tij, ai u krodh gjithnjë e më shumë në përfytyrimin e Rroskovecit të dikurshëm; si e kishte parë e dëgjuar. Edhe atëherë i vogël ishte Rroskoveci, po pazarin e bënte të madh. Shiteshin drithëra, fruta, lesh, fasule, gjë e gjallë, kuaj e gomarë. Po më shumë se për mallra ai pazar ka qenë i dëgjuar për rrahje e për zhurmë. Zallahinë e atij pazari nuk e ka mposhtur as zëri i tellallit. Sherret fillonin me fjalë, forcoshin me një pëllëmbë, xhungoseshin me çomange, përgjakeshin me sëpata e mbylleshin me pushkë. Zakoni që rrahjet të bëheshin në pazar kishte arsyen e tij. Rrahja duhej të shikohej nga sa më shumë sy, që ashtu të hahej më mirë fama në tërë krahinën. Në pazarin e Rroskovecit mund të veje mirë dhe të ktheheshe me kokën me xhunga. Mund të veje me këmbët e tua dhe

të kthëheshe në qerre, i përgjakur. Pabesia dhe sherri endeshin si hije të padukshme. Vendi i pazarit në dy anë vinte si i ngritur, kurse në mes ulej. Në dy anët e ngritura ishin dy kafene kundruall njëra-tjetrës. Tek ato nuk vinte kushdo. Në kafenenë e parë rrinte agai Ali Kocka, që kishite çiflig Luarakun. Në të dytën rrinte agai i fshatit Kurjak. Hanin mish, pinin raki e shikoheshin vëngër. Secili përpiquej të tregohej më i madh se tjetri. Pleqtë tregonin se mëria midis tyre filloi kur u vu pazari në ankand. Të dy vunë tellallët e tyre për të thënë me zë të lartë çmimet që jepnin për blerjen e pazarit. Tellalli i parë me zë të fortë i bënte të ditur botës se pazarin e Rroskovecit e blinte në ankand Ali Kocka me pesëdhjetë napolona. Tellalli i dytë, me porosi të agait të Kurjakut, e ngrinte çmimin e ankandit në dhjetë napolona më shumë. Pastaj tellallët lajmëronin se çmimet për blerjen e pazarit ngriheshin nga pesë napolona. Por, ato çaste haseti, midis agallarëve erdhi beu i madh nga Berati dhe e bleu pazarin me para të madhe. Beu fitoi ankandin, po agallarët e Luarakut dhe të Kurjakut mbajtën ndezur hasetin dhe smirën. Meqë s'e mundën njëri-tjetrin me pazarin që bëhej një herë në javë, ata ngritën davanë e panairit, që bëhej një herë në vit për tërë krahinën. Ditët e panairit heshtte pazari, se panairi nuk bëhej në Rroskovec, po në Luarak, ose në Kurjak. Secili aga përpiquej që panairi i vitit të bëhej në çifligun e tij.

Lajmet për panairin fillonin që në pazar. Tellallët bërtisnin me sa kishin në kokë si i mësonin agallarët. Një ditë pazari tellalli i Ali Kockës

ftonte popullin që ta bënin panairin në Luarak, ku do të gjenin edhe han, edhe kafene. Mirëpo ky lajm nuk i pëlqente agait të Kurjakut. Ai shtyu njeri dhe e qëlloi me gur në dhëmbë tellallin e Luarakut. Ali agai mori inat dhe i ndërseu qehallarët e tij të cilët nga ana e tyre nxitnin bujqit që të ndesheshin në pazar me ata të fshatit tjetër: «Të vëmë në vend nderin e fshatit dhe të oxhakut të Ali agait, — u thoshin ata, — ecni përpara, u bini kurjakasve!»; — bërtisnin qehallarët.

Edhe qehallarët e Dervish agait nuk mbeteshin më prapa. U bërtisnin bujqve të tyre me sa zë kishin: «Mos u tërhiqni pas! Bjeruni me çomange qenve të Luarakut!».

Atë ditë në pazarin e Rroskovecit rrëmuja u bë më e madhe se çdo herë tjetër. Njerëzit lëviznin andej-këtej si valë deti. Babai i Hysenit, Velo Guriu, u ndodh në qendër të kësaj rrëmuje dhe s'po merrte vesh se ç'po bëhej. Ai vetë ishte nga Luaraku dhe po bisedonte me të kunatin nga Kurjaku. Hyseni i vogël dëgjonte rrëmujën dhe mbante vesh bisedat e tyre.

— U bini qenve të Kurjakut!, — bërtisnin qehallarët e Ali agait.

— U bini larove të Luarakut!, — bërtisnin ata të Dervish agait. Rrëmuja dhe zallahia po shtoheshin.

— Plasi sherri përsëri, — tha Velo Guriu.

— Sherri i pazarit, — shtoi i kunati.

Hyseni i vogël u struk si zog i trembur pas të atit.

Kaloi aty pranë një qehaja dhe u bërtiti e

u tha që të mos bënin sikur nuk merrnin vesh.
— Zjarri u ndez e ju po ngrohni duart, — u bërtiti ai.

— Ç'të bëjmë?, — pyeti i ati i Hysenit

— Të mbani njërin anë!, — tha ai me zë të ngjirur nga bërtitjet. — Me cilin jeni ju, me Luarakun, apo me Kurjakun?

— As me njërin, as me tjetrin, — ia ktheu i ati i Hysenit.

Atëherë qehajai nuk e mbajti dot veten dhe u shkreh tërë ashpërsi duke u skuqur si piperkë djegëse:

— Si, more Velo, nuk na qenke me asnjërin ti? Po a e di se si i thonë kësaj?

— E di dhe e di fort mirë.

— Ashtu ëë?!

— Po, po, e di mirë se kësaj i thonë: «zi-hen atllarët dhe shqelmat i hanë gomarët».

— Pa shiko, pa shiko firauni, — bërtiti qehajai dhe bëri të ngrinte kamxhikun; po Velo Guriu më të kunatin i morën më përpara kosat e ferrave dhe naxhaken. Që atëherë Veloja mbeti si halë në sy për Ali Kockën. Kur kishte ardhur dita e panairit, Velo Guriu që menduar tërë natën dhe kishte vendosur që të mos shkonte për panair as në Luarak, as në Kurjak. «Vendosa ta bëj pazarin në Fier, — i pati thënë gruas, — më larg, po më mirë. Ndryshe s'bëhet: të vesh në Luarak, të vrasin qehallarët e Kurjakut; të vesh në Kurjak, të vrasin ata të Luarakut. Mirëpo ajo mendje i doli edhe më për zi Velo Guriut të shkretë: Agallarët e kishin marrë për kryelartësi atë punë.